

NWSA-HUMANITIES

Received: September 2012

Accepted: January 2013

NWSA ID : 2013.8.1.4C0161

ISSN : 1308-7320

© 2013 www.newwsa.com

Mehmet Öztürk

Fırat University, Elazig-Turkey

ozturkm23@hotmail.com

GREVİN İSLAM HUKUKUNA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Grev, demokratik toplumlarda modern endüstri ile beraber ortaya çıkan bir kavramdır. Çalışmamız, grevin kapsamı ve çeşitleri ile ilgili değildir. Onun İslam hukukunu ilgilendiren yönünü analiz etmeye yöneliktir. Grevin batı toplumunun ürettiği bir kavram olduğunu söyleyebiliriz. Bu sebepten dolayı grevin sosyolojik temellerine değindik. İslam bilginleri grev hakkında bazı görüşler belirtmişlerdir. Biz de bu makalede bu görüş ve fikirleri değerlendirdik. Sonuç olarak İslam hukukunun greve sıcak bakmadığını söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Grev, İslam, İslam Hukuku,
İşçi-İşveren Münasebetleri, Hakem Heyeti,
İş Bırakma, İşçi Hakkı, İşveren Hakkı

EVALUATION OF THE STRIKE ACCORDING TO ISLAMIC LAW

ABSTRACT

The strike is a concept that emerged in democratic societies with modern industry. Our study doesn't contain what are strikes? and its kinds. It interests about analysis of the strike according to Islamic Law. We can say strikes are belonging to western civilization. For these reason we refereed strikes and its sociological foundations. Some of the scholars of Islam was opine about strikes. In our research we determined this opinions and ideas. As a result we can say Islamic Law doesn't support the strikes.

Keywords: Strike, Islam, Islamic Law,
Employer-Employee Relations, The Arbitral Tribunal,
Work Stoppage, Workers Rights, Employer Rights.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İşçilerin, topluca çalışmamak suretiyle işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla aralarında anlaşarak veyahut bir kuruluşun aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği karara uyarak işi bırakmalarına grev denir. İşyerinde faaliyetin tamamen durmasına sebep olacak tarzda, işveren veya işveren vekili tarafından kendi teşebbüsü ile veya bir işveren kuruluşunun verdiği karara uyarak işçilerin topluca işten uzaklaştırılmasına da lokavt denir (Eşmelioğlu, 1989).

Bilim ve teknoloji yeni gelişmelere, taze bilgi ve buluşlara açıktır. Çünkü şu an bilinenler bir müddet sonra eskimekte, çürümekte, başka nazariyelerin hışmına uğramaktadır. Mevcut olmayan yeni şeylerin bulunması çabalanmaktadır. Ama İslami ilimlerde, böyle bir değerlendirmeye gidilmemelidir. Çünkü İslami ilimlerin kaynağı Din'dir. Din'de asıl olan da 'öz' dür. Öz ne kadar iyi bilinirse sorunlar o kadar sağlam çözülür. Öz de asırlar önce gelmiş ve yaşanmıştır. Elimizde Kur'an ve sünnet vardır. Bir Asrı Saadet yaşanmıştır ve bu tarihin selefleri bu caddeyi, bu çıkışı kullanmışlardır.

İnsanlığı ilgilendiren tüm temel olaylar bu çerçevede ele alınmış, yeni yeni olaylar karşısında da Edille-i Şeriyye devreye girmiş ve yine bu *asıllar* çerçevesinin dışına taşmadan meseleler çözülmüştür. İşte grev denen olgu bu çerçeve içerisinde çağdaş âlimlerimizce ele alınmış, bu kavramın ne olduğu incelenmiş köke, öze, asla inilmiş ve konu hakkında bir şeyler söylenmiştir. Yalnız şu an İslam devletleri arasında arzulanan ölçüde bir birlik, beraberlik olmadığından bu söylenenler, münferit görüşler halinde makalelerde, sempozyumlarda ve ilmi araştırmalarda kalmış ve neticede net bir duruş dünya kamuoyuna sunulmamıştır. Bizim bu makalede yaptığımız şey, bu söylenenleri bir araya getirip, konu hakkında yazılıp çizilenleri değerlendirmekten ibarettir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICATION)

Önce grevin ne olduğu, nasıl yapıldığı, hangi şartlar altında çıktığını ve grevle neler elde edinilmek istendiğini, hak arama mücadelesinden başka fonksiyonlarının olup olmadığı, kapsamı, çerçevesi, ana hatları bilinmelidir. Sonra sosyal hayat, adalet hukuk kavramları açısından grevin ne ifade ettiği, toplumsal tarih ve sosyal güvenlik açısından ne anlama geldiği irdelenmelidir. Yakın tarihimizde grevin nasıl değerlendirildiği meselesi de önemlidir.

Grevin dünya kamuoyuna çıktığı tarihlerde hilafeti temsil eden ve her şeye rağmen devrin en büyük İslam Devleti olan Osmanlı'nın bakış açısı incelenmeden grev hakkında söz söylemek güdük kalır. Ayrıca işçi ve işveren münasebetlerinde İslami teşekküller ve kurumlar yaklaşımı bilinmeden, tarihsel süreçte ne gibi çözümler ürettiği incelenmeden bu konuyu tam olarak anlayamayız.

Asıl işlemek istediğimiz husus grevin bugünkü durumu, gerekli bir hak arama vasıtası olup olmadığı değildir. Bizim asıl üzerinde durduğumuz; İslam Hukuku greve nasıl bakıyor, bir hak mücadelesi olarak mı görüyor, yoksa bir takım zararları olan yabancı bir unsur olarak mı algılıyor? İslam literatüründe kendine bir yer bulabilir mi? İslam'ın getirdiği hukuki ve sosyal iktisadi düzende greve ihtiyaç var mı? Akdin bağılayıcılığı ve fesih hakkı karşısında, akitlerde karşılıklı rıza bakımından ve zararın zararla izale edilmemesi kuralı ışığında grev ne gibi sonuçlar doğuruyor? Türünden sorulara cevap aramaktır. Bu soruların cevapları konuya fıkıh penceresinden bakanlar için önem arz etmektedir.

Grev yeni bir olgu olduğu için grevle direkt ilgili ayet ve hadis yoktur. Bu konu, Kur'an'da iş ahlakı ile ilgili ayetler ışığında

incelenebilir. Yine hadislerde işçi-işveren münasebetleri ile ilgili bablarda grevle ilişkilendirebileceğimiz bazı bilgiler mevcuttur. Temel İslam hukuku kaynaklarında ise grevle bağlantısı olabilecek icare, ikale, buyu, narh ve gabn gibi konularda, olaya ışık tutabilecek ve benzerlik arz eden meseleler bulunmaktadır. Ancak grevle alakalı müstakil bir çalışma yoktur.

Hükümlerinin hepsi en sağlam temellerden gelen İslam, işçi-işveren uyuşmazlıklarında da insanlığa bir takım emir ve tavsiyelerde bulunmuştur. İşçi ile işveren arasındaki uyuşmazlıklar ve bunların neticesinde meydana gelen hadiseler, çeşitlilik arz eder. Her şeyden evvel şunu belirtelim işverenin, işçisinin hakkını gözetmesi adaletli bir ücret takdir etmesi gerekir ki işçi, hakkını aramak durumunda kalmasin.

İşveren adaletsizlik yapar ve düşük ücretle işçi çalıştırırrsa bu, hem zulümdür hem de toplumda anarşi, ayaklanma grev gibi neticelerle nihayet bulur. Toplum kendi çaresini üretir. Sokaklara dökülüp grevler yaparak adalet istiyoruz, hakkımızı istiyoruz diyenler çıkar. Bu, her zaman haksızlık sonucu olmaz. Grevi kullanıp mevcut otoriteyi zayıflatmak için ortada haksızlık yokken dahi manipülasyon ve kaos oluşturma adına da grev olgusu kullanılır.

İnsanların haklarını zorla ellerinden almaya Allah razı olmaz. Mutlaka devlet veya yetkili organları olaya müdahale eder. Gerçekten bir adaletsizlik varsa ortadan kaldırılır.

3. GREV VE SOSYOLOJİK TEMELLERİ (STRIKE AND SOCIOLOGICAL FOUNDATIONS)

Âdemoğlunun var olma mücadelesi, ferdi menfaatleri ön plana çıkarışı, haksızlıklar ve kötü neticeleri, daha ilk insanın çocukları arasında başlamıştı. Galiba melekler boşuna dememişti "Ya Rab! Sen yeryüzünde fesat çıkaracak yaratıkları niçin yaratıyorsun" (Bakara 2/30). Ama âlemlerin Rabbi bizlerin bilmediklerini biliyordu. İnsanlar yeryüzündeki serüvenine hızlı başlamışlardı. Aradan geçen çok uzun süreler sonra da insanoğlu değişmemişti. Bozgunculuk ifsad devam ediyordu. Ama hayat sadece bozgunculuktan ibaret değildi. İnsanlık, değeri biçilemeyecek güzelliklere de sahne olmuştu.

Bir tarafta güçlü kişiler veya zümreler diğer tarafta güçsüz ve savunmasızlar olagelmıştır. İlk ve orta çağlardaki kölelikten, günümüzdeki düşük ücretle insanları çalıştırıp, onların sırtından servetlerine servet katanlara kadar, çalışma hayatında tarih boyunca, güçlü olanın haklı kabul edildiği veya haklı olanın güçlü kabul edildiği Kabil ve Habil varisleri hep olagelmıştır. Bu paralelde toplu iş bırakma olaylarına da insanlığın eski tarihlerinden bu yana rastlanmaktadır. Üretime, emeği ile katılan insan, yaşamına ve onuruna aykırı koşullara karşı her zaman bir direnme göstermiş, hakkını arama yolunu bir şekilde kullanmıştır.

İslam'ın gayesi, Allah kelimesinin en yüce oluşunu ve dinin en kamil din olduğunu insanlara yaymak ise, o dinin kuralları mutlaka insanların refah içerisinde, ezilmeden emeklerinin karşılığını almasını emreder. Çünkü gaye insanlığın saadetidir. Kapitalist liberal batı toplumu için gaye daha çok kazanıp daha çok tüketmek, gönüllerince eğlenip böylece bir hayat kavgası vermektir. Hayat kavgası diyoruz çünkü onlar için hayatın temeli "kavgaya" dayanır. Müslümanların hayatla kavgası yoktur. İslam'da dayanışma hep ön planda yer almıştır. İslam'ın gerçekte yaşandığı devirlerde sadaka verecek fakirlerin bulunmayışı, esnafların birbirilerini kayırmaları, desteklemeleri, zenginlerle fakirler arasında uçurumun olmayışı manidardır.

Batı diye tabir edilen medeniyetin şu an İslam medeniyetine olan galebesi işte bu tilki medeniyetinin, aslan medeniyetine olan

galebesidir. Ama onların hayatla olan bu kavgası beraberinde ciddi sorunlar meydana getirmiştir. Daha çok kazanmak isteyenlerin havaic-i asliye katsayıları, onları zaruri olmayan metalar edinmeye sürüklemiş buna, heva ve hevesleri kamçılıyan günümüzün eğlence, yeme-içme aşırılıkları da eklenince, ortaya kazandığından daha fazla kazanma hırsı problemi çıkmıştır. Eskinin bazı padişahlarından daha müreffeh bir hayat yaşayan günümüz orta direği, kendini sömürülmüş saymakta ve çağın getirdiği ihtiyaçlar karşısında ezildiğini savunmaktadır.

Elbette müreffeh bir hayat yaşama ve hakkını arama, karşı olduğumuz şeyler değildir. Vurgulamak istediğimiz israf ekonomisi ve kapitalizmin getirdiği daha çok kazanma hırsının doğurduğu sonuçlardır. Nitekim bu hırs işçiyi ve orta direk diye tabir edilen kesimi rüşvete, hakkı olmayanı hakkıymış gibi istemeye götürmüştür. Üst tabaka ise alabildiğince zenginleşmiş, zengin ve fakir farkı uçurum olmuştur. Sosyalizm ve benzeri akımlar da buna çare bulamamıştır. Servet tepeden vadiye doğru esen bir rüzgâr olmamış, tepelerde yağan yağmur halinde kalmıştır. Oysa alışlagelen önce rüzgârın esip sonra yağmurun yağması idi. Ama alışkanlıklar bir kere bozulmaya görsün, bozuklukların ardı arkası kesilmez. Grev de böyle bir yapının sonucudur.

Neticede bu çarpıklık çok geçmeden İslam coğrafyasına da sıçramıştır. Ne yazık ki övündüğümüz eski değerlerimizin yerinde, şimdi batının yel değirmenlerinden gelen yeller esmektedir. Daha çok kazanma hissi, hem işverende hem de işçide hastalık halini alınca, kaçınılmaz olarak dengeler sarsılıyor ve bu dengesizlik sonucu çokça kazanan işverenden, daha çok kazanım isteyen işçilerin oluşturduğu örüntü, grev ve lokavt gibi kavramları toplum hayatına hediye ediyordu. Halkaları daraltacak olursak bize de İslam hukukunda bunun yeri olup olmadığını araştırma payı düşüyor.

Kur'an insanın, mala olan düşkünlüğünü vurgular (Fecr 89/15-20; Mearic 70/19-21; İsra 17/100; Nisa 4/28; Yunus 10/22; Rum 20/33). Her ne kadar bu duygulara meyyal yaratılmışsa da insan, nefisini terbiye edip kontrol altına alabilir. Ahseni takvim (Tin 95/4) derecesine ulaşabilir. Aslında, grev lokavt gibi işçi-işveren uyuşmazlıklarının sebebi insanın mala olan zafiyetinde gizlidir. İnsanın mala olan sevgisi ve paylaşma duygusunun kıtlığı, cimriliği, gururu, hırsı, Allah'ı unutması, onu adaletsizliğe, hak ihlaline, emeğin karşılığını yeterince vermemeye sevk etmektedir. Kur'an'ın ve sünnetin terbiyesinden uzaklaştıkça toplumlar, daha çok bu kısır döngülere maruz kalmaktadır. Adalet, yardımlaşma, fedakârlık, hakkı ihkak dumura uğramaktadır. Şeytan, âdemoğlunun fakirlik veya daha az kazanma korkusunu, diğer insanlar karşısında mal çokluğu ile yarışma damarını sinsice kullanmaktadır. Böylece işveren tarafına daha fazla gelir, daha az gider yollarını aratmaktadır. Grev de işte bu daha fazla gelir, daha az gider denkleminin pratiğe dökülmesinden kaynaklanan sebeplerdendir. İşverenlerin veya devletlerin kârını, gücünü adil paylaşmaması, çalışanlarda tepkiye neden olmaktadır.

Böyle olunca çalışanlarda, hak arama gerekirse başkaldırma meydana gelmektedir. İşverenine ve onun şahsında bütün zenginlere karşı zaman zaman tepkiler oluşmaktadır. Grev de bu hesaplaşmaların bir sonucudur. Müslümanın gerek infak etmesini gerekse emrinde çalıştırdıklarına iyi davranmasını öğütleyen emirler işverenin, işçisine yeterince ve zamanında ücret vermesini gerektirmektedir. Bunun aksi Müslümanın, ilahi emirlere uymadığını gösterir.

4. GREV VE İSLAM HUKUKU İLE İLGİLİ BULGULAR (ARGUMENTS FOR STRIKE AND ISLAMIC LAW)

Grev kelimesi ilk defa IX. yüzyılın başlarında işçilerin toplu olarak işlerini bırakmaları sırasında Fransa'da kullanılmıştır.

Gerçekte bu kelime Paris'ten geçen Sen Nehri kıyısında bir alanın ismidir. İşsiz insanların, işe alınmak için toplandıkları meydanın adından esinlenerek daha sonraları toplu iş bırakma manasında kullanılmaya başlanmıştır (Heyet, 1991).

Fransa'da 1688-1773 yılları arasında grev hareketleri görülmüş fakat çok büyük çapta olmamış, ağır cezalarla yasaklanmıştır. Daha sonraları 1812'de İngiltere'de 1844'de Silezya'da ilk ciddi grev hareketleri görülmüş, yüz binlerce işçinin katılmasıyla büyük grev hareketleri dünya kamuoyuna sunulmuştur. Engels'in 1844'de İngiltere'de yayımlanan "İşçi Sınıfının Çalışma Şartları" adlı kitabında belirttiği gibi, grevler gün geçtikçe büyümüş, zaman zaman engellense bile bir mücadele yolu olarak benimsenmiştir. 1864'te Fransa'da, 1867'de İngiltere'de grevi yasaklayan ve cezalandıran bütün hükümler kaldırılmıştır. (Özek, 1987).

Osmanlı döneminde bilinen en eski toplu iş uyuşmazlığı Kütahya'da çini atölyelerinde çalışan çok sayıda işçinin, hayat pahalılığı nedeniyle geçinemez duruma düşmesiyle ortaya çıkmıştır. Atölye sahipleri ücretleri kendiliğinden yükseltmeyince işçi temsilcileri mahkemeye başvurmuş ve mahkeme, başvuruyu inceleyerek adil bir çözüm getirmiş ve nihayetinde bir toplu iş sözleşmesi yapılmıştır. Bu sözleşmenin işçi ve işveren münasebetlerini düzenleyici hükümler getirmekte kaynak sayılan İngiltere'deki ilk toplu iş sözleşmesinden 51 yıl önce yapıldığı ortaya çıkmıştır (Döndüren, 1986). Osmanlı devletinin takındığı bu tutum, greve ve herhangi bir taşkınlığa gerek kalmadan toplu iş uyuşmazlıklarını çözmüştür. Bu, İslam hukukuna da uygun bir durumdur.

Günümüzde birçok ülkede grevler, sosyal hayatın bir parçası olmuştur. Grev uygulamaları sonucunda muhtelif ülkelerde çeşitli grev şekilleri ortaya çıkmıştır. İslam toplumunda greve ihtiyaç olmaması gerekir. Ahitleri yerine getirmeyi emreden, haksızlığı, sömürüyü, zulmü engelleyen hak hukuka dikkat eden bir dinin müntesipleri bu emirlere bağlı kaldığı sürece grevlere gerek kalmayacaktır.

En büyük toplum olan ümmet, içindeki zayıfları korumak, onların menfaatlerini gözetmek ve haklarını korumakla sorumludur (Karaman, 1981). Esirlere bile kötü muamele etmeye müsaade etmeyen İslam, nasıl olur da işçilerin ezilmelerine müsaade eder? İslam hukuku, sosyal güvenliği sağlamak amacı ile birçok dağıtım tedbiri uygular. Beytu'l Mal müessesesi başlı başına bir içtimai yardım ve sosyal adalet kurumudur. Bundan başka zekat, öşür, sadaka, karzul hasen, miras, vasiyet, toprak vergisi, devlet arazisinden gelen gelirler, cizye, haraç, fey, gümrük vergileri ve ilave vergiler, bütün bunlar hep zenginlerden fakirlere muazzam bir servet transferine sebep olan koşullardır.

İşçi-işveren dünyasını ilgilendiren ve grevlere sedd olabilecek bazı İslami teşekküller de bulunmaktadır. Hisbe, mezalim, muhtesiblik, ahilik, fütüvvet, lonca, kethudalık teşkilatları detaylı incelendiğinde görülecektir ki bunlar, haksızlıkları önlemek için İslam hukukunun geliştirdiği sivil toplum kuruluşu niteliğindeki kurumlardır. Ayrıca bu kurumları devletin de desteklediği görülmektedir. Hatta loncaların günümüzdeki sendikaların işlevini gören kurumlar olduğu söylenebilir. Akitlerdeki karşılıklı rıza, zararın zararla izale edilmesi açısından da İslam hukukunun, grevle ilgili söyleyeceği birçok mevzu bulunmaktadır.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

İşçi-işveren sınıfı tarihin her döneminde olmuştur. Sanayi inkılâbından sonraki dönemlerde bu sınıflar, bir takım mücadeleler sonucu grev denilen olguyu insanlık tarihine sunmuşlardır. Topluca

yapılan her iş bırakma eylemi grev değildir. Bir hareketin grev sayılabilmesi için bazı şartları taşıması gerekir.

Grevin, grev olabilmesi için ortak bir amaç etrafında hareket eden kuruluşların öncülüğünde olması yani işçilerin birbirinden ve yapacakları eylemlerden haberdar olması, belli bir amaç uğrunda organize olmaları gerekir. Grevin öncesinde yapılan toplu iş görüşmeleri sonuç vermez ve istekler kabul ettirilemez ise son çare olarak greve başvurulması, baskı ve tehdit içererek işyerindeki faaliyeti etkileyecek şekilde, yapılan işin bırakılması gerekir. Bunlar bütün halinde işleyen süreçlerdir. Bu yüzden her toplu iş bırakma eylemine grev diyemiyoruz.

Grevin tarihçesi üzerinde düşünenler çok eski tarihlerde gerçekleştirilmiş bazı olayları da grev olarak adlandırsalar da bu tür olaylar, yukarıda sıralanan unsurları taşımayan, günümüz dünyasında grev denince akla gelen hareketler olmayıp, o devirlerde yaşanmış emek, sermaye, zorbalık, hak arama, direniş gibi kavramları ifade eden vakıalar olarak değerlendirilmiştir.

Grev, batı toplumunun ürettiği bir kavramdır. Temeli çıkara dayalı batı toplum düzeninin ve ekonomik sistemlerinin ürünüdür. Sebeplere dayalı bir olgu olarak yer almaktadır. Bizim incelemeye çalıştığımız ise İslam hukuku açısından grev hakkı ne ifade etmektedir? Böyle bir olgunun, İslam sistematiğine göre incelenmesidir. İslam hukukunun sosyal adalet temeline dayalı uluslar arası rekabet koşullarının gerisinde olmayan, mevcut ülke ve sistemlerinin belirlediği normların gerisinde kalması ve sosyal adalet, işçi-işveren münasebetleri alanında haksızlık yapması düşünülemez.

Esasında İslam hukuku tam uygulandığında grev, lokavt, işçi-işveren münasebetlerindeki haksızlık, sosyal adalet dengesizliği, diğer hukukların gerisinde kalma gibi durumlar söz konusu olamaz. Bu gibi sorunlar toplumun sosyo-ekonomik yapısının bozulmasından doğar. Bunun için öncelikle toplumun manevi açıdan eğitilmesi ve akabinde ekonomik seviyesinin ileri düzeyde olması gerekmektedir.

Grev konusunda İslam hukukçularının yorumlarını özetlemek gerekirse şöyle bir değerlendirme yapmak mümkündür. İslami kuralların yeterince işletildiği bir hukuk sisteminde grevlerin görülmesine imkân yoktur. Öncelikle bunu belirtmek gerekmektedir. Bu kurallar yeterince işletilmezse ve işçi-işveren uyumsuzluğundan doğan bir durum olursa veya hükümet ile çalışanları arasında ücret veya benzeri hususlarda ihtilaf çıkarsa, taraflar önce meseleyi, aralarında halletmeye çalışır. Veya hisbe, mezalim, lonca gibi bir takım İslami kurumlar, teşekküller devreye girer, problem halledilmeye çalışılır. Bunlar da olaya çözüm getiremezse hakem hakkı veya yargı yoluyla yetkili kişilerin olaya müdahale etmeleri beklenir. Onlar, adil bir karar verir.

İşverenin veya devletin haksızlık yaptığına hükmolunursa, işçiye hak ettiği ücret, piyasa şartlarına uygun bir şekilde verilir. Karşılıklı olarak gasp edilen haklar varsa tazmin edilir. Adaletsizlik yoksa taraflara herhangi bir müeyyide uygulanmaz.

İşçi, yetkililerin verdiği hükme yine de razı olmuyorsa bu sefer yaptıkları akdi fesh etmek için işverenle bir araya getirilir ve iş akdi fesh edilir. Burada da bir problem çıkarsa nihai karar yargı organlarınınındır. Buna rağmen grev yapılırsa, hem çalışmamak hem de ücret talep etmek ve herhangi bir zarara meydan vermek, İslami prensiplere aykırı düşer.

Genel anlamda işgünü kayıpları ve işverenin aksayan işleri ve böylece zararını, maliyet fiyatlarına yüklemesi ve bunun sonucunda doğacak enflasyonun, grevcilere ve toplumun her kesimine yansması, başlı başına bir zarardır.

Grev vasıtasıyla, yönetime yönelik anarşi ve fitne ortamı oluşturulmak istenmesi, işsizliğin baş göstermesi, emniyeti ihlal sonuçlarının artması, grevin faydadan çok zarara sebebiyet verdiğini göstermektedir.

Ayrıca grevin; işçi-işveren düşmanlığı, vatandaşın devletine karşı güveninin sarsılması, grev uygulamaları görülen ülkelerde grevlerin pek sonuç sağlayamaması, grevlerin sonucunda ne olacağını belli olmaması, üretimin durması, greve katılan işçilerin bir takım haklarının kesilmesi, greve katılmak istemeyen işçilerin aralarında çıkan ihtilaflar gibi toplum düzenini bozucu işlevi de bulunmaktadır. Bu durum bir takım kişisel hakları zedeleyeceğinden, otorite grevleri hoş görmemektedir.

Bütün bu anlatılanlar göz önünde bulundurulduğunda, grev olgusunun İslam hukukuna yabancı olduğunu, grevlere İslam'ın getirdiği nizamın ihtiyaç duymadığını söyleyebiliriz. Bunlara ilaveten işçinin hakkının devlet tarafından zayi edilmemesi için de bir takım hukuki önlemlerin alınması gerekmektedir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Armağan, S., (1992). İslam Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler, Ankara: D.İ.B. Yayınları.
- Çakır, M., (1967). İslam'da İşçi-İşveren Hakkı. İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- Çelik, N., (1985). İş Hukuku Dersleri, Marmara Üniversitesi Eğitim ve Yardım Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Darsh, S.S.M., (2002). Fatwa Bank, Doha/Qatar: Afkar Publications.
- Debbağoğlu, A., (1979). İslam İktisadına Giriş, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Döndüren, H., (1986). İslam'da İşçi ve İşveren Münasebetleri, İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Elbir, H.K., (1987). İş Hukuku, İstanbul: Filiz Kitabevi yayınları.
- Esen, A., (1993). Sosyal Siyaset Açısından İslam'da Ücret Kavramı, Ankara: T.D.V. Yayınları.
- Esener, T., (1975). İş Hukuku, Ankara: A.Ü.H.F. Yayınları.
- Eşmelioğlu, İ., (1989). Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu, İstanbul: Seçkin Yayınları.
- Fazlurrahman, (1976). İslamiyet ve İktisadi Adalet Meselesi, çev., Yusuf Ziya Kavakçı, Erzurum: A.Ü Yayınları.
- Heyet, (1991). Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, İstanbul: Risale Yayınları.
- Karaman, H., (1981). İslam'da İşçi-İşveren Münasebetleri, İslam'da Emek, İstanbul: Marifet Yayınları.
- Kışla, İ., (1990). İslam Ülkelerinde İşçi-İşveren Münasebetleri, İşçi ve İşveren Münasebetleri, İstanbul: İlmi Neşriyat.
- Özek, Ç., Emekçi Sınıfı ve Grev, İzlem Yayınları, trs.
- Öztürk, A., (1981). İslam'da İşçi-İşveren Münasebetleri, İslam'da Emek, İstanbul: Marifet Yayınları.
- Yeniçeri, C., (1996). İslam İktisadının Esasları, İstanbul: Şamil Yayınları.
- Zarakolu, A., (1974). İktisat İlminin Temel İlkeleri, Ankara: A.Ü.H.F. Yayınları.